

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 3 november – 12:00 uur d.d. 4 november

5.1.2e

Directie Communicatie

Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Ziekenhuispersoneel onder druk Patiënten die moeten wachten op reguliere zorg 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Burgemeesters en Veiligheidsregio's Getroffen sectoren Ziekenhuisbestuurders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Vakbonden en belangenpartijen

Samenvatting

- De persconferentie van gisteren staat niet centraal in de berichtgeving vandaag; de (spannende) verkiezingen in de VS domineren het nieuws. Er hebben gisteren bijna 6,5 miljoen mensen naar Rutte en De Jonge gekeken.
- Aangezien dinsdag alles al min of meer was uitgelekt, was de 'waarschuwing' over mogelijk extra maatregelen voor zwaar getroffen regio's het grote nieuws voor media. Veel headlines en pushberichten focussen dinsdagavond op die aanvullende maatregelen: avondklok, sluiting van middelbare scholen en sluiting van winkels. Ook vanochtend ligt de focus op aanvullende maatregelen die boven de markt hangt voor enkele regio's. AD spreekt daarbij van 'een echte lockdown' die wordt overwogen.
- Media benoemen de tegenstelling van het aantal besmettingen dat daalt versus een aanscherping van de regels -'het was dan ook een lastige boodschap om te verkopen', aldus veel commentaren. De opmerking "het gaat niet slecht, maar niet goed genoeg" komt veelvuldig terug om antwoord te geven op die tegenstelling. Volkskrant vult aan en citeert De Jonge: "En toch: wie beter kijkt, ziet dat de cijfers niet zo gunstig zijn als we zouden willen".
- De aanvullende maatregelen worden omschreven als 'hard' en 'stevig'. Telegraaf spreekt van het 'nieuwe offensief' van het kabinet. Het doel komt helder naar voren in de artikelen: de zorg wat lucht geven omdat de druk daar te groot blijft.
- Centraal in veel berichten en reacties is het perspectief op de feestmaand december: hoe ziet kerst eruit? Komt er echt een vuurwerkverbod? Wel komt helder naar voren dat de traditionele wintervakantie er dit jaar niet in zit.
- Ook centraal in de berichten en commentaren is de manier waarop de maatregelen tot stand zijn gekomen. Media blijven 'ingewijden' aanhalen die herhalen dat er twee kampen zijn binnen het kabinet en dat er 'knetterende ruzie' is geweest in aanloop naar de persconferentie. Telegraaf noemt het maatregelenpakket dan ook een 'Haags compromis'.
- Bruls uit vanochtend kritiek op mogelijke aanvullende regionale maatregelen: "Wij staan als veiligheidsregio's in principe voor de lijn dat je zoveel mogelijk dezelfde maatregelen in het hele land wil hebben. We hebben ervaring met verschillen in de regionale aanpak in augustus en september. Als je eerlijk bent, was dat qua duidelijkheid naar burgers geen succes." Bruls verwacht dat extra regionale maatregelen niet altijd effect zullen hebben: "Als je bijvoorbeeld in Rotterdam de detailhandel dichtdoet, gaan de mensen die willen shoppen wellicht naar Den Haag en andere plaatsen."
- Ernst Kuipers en Diederik Gommers zijn positief over de aanvullende maatregelen en de mogelijkheid van steviger ingrijpen in specifieke regio's. Bestuursvoorzitter Peter van der Meer van het Albert Schweitzer in Dordrecht ziekenhuis pleit voor een volledige lockdown.
- Vanuit de ziekenhuizen blijven zorgelijke signalen binnenkomen. Ziekenhuizen, ook buiten de regio Rotterdam, kondigen tijdelijke opnamestops aan. "Met zo'n sluiting proberen we een gevaarlijke situatie juist te voorkomen", zegt bestuursvoorzitter Peter van der Meer van het Albert Schweitzer ziekenhuis. Ook openhartoperaties – "geen zaken die je heel lang kunt uitstellen", aldus Ernst Kuipers – worden in 50% van de gevallen landelijk uitgesteld. Kuipers ziet een 'opstopping' in ziekenhuizen doordat patiënten niet kunnen doorstromen naar verpleeghuizen. De grootste oorzaak is het personeelstekort, want personeel zit ziek thuis (door corona of door een burn-out). Zorgpersoneel lijkt het tijdens deze tweede golf ook zwaarder te hebben, want de saamhorigheid en aandacht voor de zorg lijkt af te nemen. "Daar gaat het ook niet om hoor, we doen natuurlijk gewoon ons werk. [...] Je wilt ook niet klagen", zegt zorgassistent Anja Vendrig (Dijklander Ziekenhuis Purmerend, en moeder van BN'er Britt Dekker) bescheiden bij Op1.

Karakterisering

- Vanochtend worden de kranten gedomineerd door het verkiezingsnieuws uit de VS –niet eerder was er een dag na een persconferentie met maatregelen zo weinig aandacht voor in de kranten. (De Volkskrant gaat bijvoorbeeld pas vanaf pagina 10 in op coronanieuws en de persconferentie van gisteren!)
- Media focussen vooral op de mogelijk aanvullende regionale maatregelen.
- Het huidige verzwaringspakket wordt in veel artikelen kort uiteengezet, al dan niet voorzien van ondersteunende (info)graphics.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- Het totaal aantal in een ziekenhuis opgenomen coronapatiënten bedraagt dinsdag 2.653, 108 meer dan maandag. Hiervan liggen er 2.044 op een verpleegafdeling, 86 meer dan maandag. Op de IC's liggen 609 Covidpatiënten (waarvan 2 in Duitsland), 22 meer dan de dag ervoor.

- Het aantal coronabesmettingen in verpleeghuizen komt in de buurt van de top die tijdens de eerste golf in maart en april werd bereikt. Dat zegt Jaap van Dissel tijdens de technische briefing in de Tweede Kamer.

Scenario's

- LNAZ-voorzitter Ernst Kuipers zegt dat met de nieuwe maatregelen de huidige uitgestelde reguliere zorg kan worden hervat in december en de achterstanden op 1 april volledig zullen zijn weggewerkt. Het reproductiegetal moet daarvoor wel langdurig op 0,9 blijven en de IC-bedden capaciteit moet tot 1 april 950 blijven.
- Bestuursvoorzitter Peter van der Meer (Albert Schweitzer ziekenhuis Dordrecht) put hoop uit de afvlakking van het aantal besmettingen landelijk. "Dat zou dan ook tot minder ziekenhuisopnames moeten leiden. Hopelijk is de druk dan over 2, 3 weken minder."

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- NL Actief: "Geen groepslessen, maar je kunt wel met dertig individuen met apparatuur in een ruimte trainen. Wat een groepsles is, moeten ze dus nog even duidelijk maken."
- Er hebben gisteren bijna 6,5 miljoen mensen naar de persconferentie van Rutte en De Jonge gekeken.
- Via de social mediakanalen van VWS komen vragen binnen over mondkapjes. Kan er een instructie komen hoe je een mondkapje moet gebruiken? Waarom gebruiken we niet-medische mondkapjes als er geen schaarste meer is?
- Via de social mediakanalen van VWS komen vragen binnen over de CoronaMelder. Hoe kan het dat ik ineens de CoronaMelder op mijn telefoon heb staan? Ook lijken de reviews in de app erop te wijzen dat veel mensen de app weer verwijderen na een poosje, is daar een oorzaak voor aan te wijzen?

Vragen naar aanleiding van de persconferentie

- Via de social mediakanalen van VWS komen allerlei vragen binnen over de persconferentie. Wat is de verhouding tussen de cijfers en het gedrag los van externe factoren als weersomstandigheden en vervoer? Wat is het verschil tussen een negatief reisadvies en een land dat code rood/geel is? Waardoor zou huiselijk geweld toenemen? Mag een brugklasser nu niet met twee klasgenoten van en naar de bushalte lopen? Maar samen in de bus en klas mag wel? Als je met z'n tweeën een huishouden vormt, mag je dan nog wel of niet 1 persoon uitnodigen? Loopt het aantal besmettingen nu echt terug of komt dit door de enorme toename van commerciële teststraten? Waarom blijven kerken en casino's wel open? Mogen dagvoorzieningen op afspraak wel doorgaan? Mogen amateurorkesten wel doorgaan met oefenen? Blijven sportscholen wel open? Valt het VSO van een tytyschool voor ernstig meervoudig gehandicapte leerlingen met 24-uurs zorg onder het voortgezet onderwijs? Wanneer gaat de spoedwet in? Geldt het verbod op groepslessen alleen voor contact- en teamsporten of ook voor individuele beoefening waar de 1,5 meter gehandhaafd kan worden? Zwembaden gaan dicht, maar gaat de zwemles van mijn kind wel door? Mag je in een vakantiehuisje met 2 mensen buiten je eigen huishouden zitten, net zoals thuis?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- De Veiligheidsregio's Rotterdam-Rijnmond, Zuid-Holland Zuid en Twente voeren woensdag ingelast overleg over een dreigende regionale lockdown.
- GGD-medewerkers hebben ongeoorloofd de dossiers ingezien van zeker twee bekende Nederlanders die een coronatest lieten doen. Eén van hen is de burgemeester Ahmed Aboutaleb, blijkt uit informatie die AD kreeg toegestuurd. In de dossiers die zijn ingezien staan onder meer BSN-nummers, O6-nummers en thuisadressen. De GGD heeft een melding gedaan bij de Autoriteit Persoonsgegevens en de personen in kwestie benaderd en geïnformeerd. Tegen de medewerkers die deze inbreuk hebben gepleegd, is actie ondernomen. Volgens de GGD-GHOR is de huidige coronacrisis de oorzaak van het probleem: "We moeten alles heel snel inregelen om zo snel mogelijk zoveel mogelijk capaciteit te hebben. Dan is er weinig tijd om eerst een goede risicoanalyse te maken, bijvoorbeeld op het gebied van de privacy. Het is steeds een worsteling om al die belangen parallel aan elkaar te wegen."
- Van de Nederlandse coronasterfgevallen kan ongeveer 19% worden toegeschreven aan een slechte luchtkwaliteit. Dat stellen onderzoekers van het Max Planck Instituut in het Duitse Mainz. Omgerekend zou dat neerkomen op ongeveer 2.200 doden. Het onderzoek is niet het eerste dat een verband legt tussen coronasterfte en luchtkwaliteit. Het gaat echter wel om statistisch bewijs en niet om klinisch bewijs. Dit voorjaar sloeg een aantal artsen en politici in Brabant alarm over het grote aantal zieken en doden in de provincie. Zij legden een link met de grote veestapel en de daaraan gerelateerde uitstoot van ammoniak en fijnstof. Brabant en Limburg tellen in Nederland verhoudingsgewijs de meeste coronadoden, daarna volgt de regio Rotterdam, meldt AD aanvullend.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuiglijke waarnemingen)?

- Zorgassistent Anja Vendrig (Dijklander Ziekenhuis Purmerend, en moeder van BN'er Britt Dekker) vertelt dat de druk op de zorg 'enorm' is. Ze ziet dat collega's overbelast zijn, de energie is eruit. Personeel zit tegen een burn-out aan of wordt ziek. De eerste golf overkwam iedereen, er was enorme saamhorigheid en veel aandacht vanuit de samenleving. Het werk in de zorg is nu veel 'anoniemer'. Maar "daar gaat het ook niet om hoor, we doen natuurlijk gewoon ons werk. [...] Je wilt ook niet klagen", zegt Vendrig.
- Leerling-verpleegkundige Sophie Verschuuren (zorghotel Aafje bij het Maasstad Ziekenhuis dat tijdelijk omgedoopt is tot coronacentrum) ziet het coronacentrum volstromen. Ook maakt ze mee dat collega's het zwaar hebben. Aan de

eettafel moest een collega in tranen haar hart luchten. Dezelfde middag werd het een collega te veel, ze werd met een rolstoel door collega's opgevangen. "We hebben veel steun aan elkaar."

Situatie in de zorg

- LNAZ-voorzitter Ernst Kuipers noemt de 'opstopping' in ziekenhuizen rondom Rotterdam 'zorgelijk'. Meer dan honderd patiënten bezetten in ziekenhuizen in regio Rotterdam-Rijnmond, maar ook in een aantal andere regio's, onnodig een bed omdat ze niet kunnen doortromen naar een verpleeghuis. Dat verpleeghuizen de patiënten niet kunnen ontvangen heeft meerdere oorzaken. Een belangrijke is personeelstekort door ziekteverzuim. Door corona staat de ziekenhuiszorg nog steeds onder druk, zegt Kuipers. "Afgelopen week is een recordaantal patiënten over het land verspreid. Dit gebeurt om de drukste ziekenhuizen te ontlasten. Er gaan veel patiënten vanuit de Randstad naar het noorden van het land. Limburgse ziekenhuizen vangen er ook veel op."
- Volgens NVIC-voorzitter Diederik Gommers worden er landelijk al 50% minder openhartoperaties gedaan. Lokaal, bijvoorbeeld in Leiden, Amsterdam en Rotterdam, is dat 75% minder. We hebben met de minister afgesproken om op 1 oktober 1350 IC-bedden te hebben, maar die hebben we nog niet, zegt hij. "Dat maakt het zo moeilijk." Daarvoor is personeel van de verpleegafdelingen nodig, maar die zijn daar zelf 'keihard' nodig, volgens Gommers. "Eigenlijk wat we in de eerste golf wel konden, kunnen we niet in de tweede golf." Of er in bepaalde gebieden strengere regionale maatregelen moeten komen, reageert Gommers: "Ja, eigenlijk wel." In Rotterdam is het leger al gevraagd en waren er afgelopen weekend 5 SEH's dicht: "Dat kan eigenlijk niet, dan kun je de gewone zorg niet leveren." Ook zegt Gommers: "We gaan nu de dag in, dat we overdag moeten regelen of de avond- en nachtdiensten er nog zijn. Terwijl de patiënten er al liggen." Volgens Gommers moet er gesmeekt worden of verpleegkundigen willen komen werken. Ook heeft hij huilende collega's gezien, die een bed proberen te zoeken voor een patiënt, maar die bedden zijn er soms gewoon niet.
- Maandagavond hadden vijf ziekenhuizen in regio Rotterdam een opnamestop. Bestuursvoorzitter Peter van der Meer (Albert Schweitzer ziekenhuis Dordrecht) zegt: "We lopen op het randje. Met zo'n sluiting proberen we een gevaarlijke situatie juist te voorkomen. We nemen onze verantwoordelijkheid voor de patiënten en medewerkers, voor wie we de zorg hebben." Van der Meer zegt dat zijn regio de 'trieste koploper' is, "dat geeft een gevoel van urgentie." Door het hoge ziekteverzuim – 168 medewerkers zitten op dit moment thuis met corona – is verdere opschaling niet mogelijk. "Eigenlijk zouden we het niet moeten hebben over een tekort aan bedden want die staan er wel, maar over een tekort aan verpleegkundigen die die bedden kunnen bemensen." De cliëntenraad in zijn ziekenhuis maakt zich ernstige zorgen. "Het is eigenlijk te gek voor woorden dat we in zo'n welvarend land moeten leuren met patiënten en bedden. De zorg is heel efficiënt georganiseerd. Je zou nu willen dat we iets ruimer in ons jasje zaten of een systeem hadden met reservisten, zoals bij het leger. Dan heb je dit probleem niet."
- Het Zuyderland ziekenhuis in Geleen neemt tijdelijk geen nieuwe patiënten op. Bestuursvoorzitter David Jongen, zegt dat dit noodzakelijk is, omdat 'er heel veel coronapatiënten bij zijn gekomen'. Het ziekenhuis de reguliere zorg zoveel mogelijk door te laten gaan. Dat in combinatie met de toestroom van coronapatiënten heeft tot de tijdelijke opnamestop geleid. Jongen zegt dat de stop in ieder geval tot en met vrijdag duurt. Ook is het ziekenhuis aan het kijken om patiënten over te plaatsen en neemt het ziekenhuis geen patiënten meer over vanuit het westen van het land.
- Volgens woordvoerder Dionne Puyman (Beatrixziekenhuis Gorinchem) is het aantal besmette patiënten al een paar dagen 'erg hoog, maar wel stabiel'. Alle 24 bedden op de corona-afdeling zijn bezet. Het beeld kan per uur verschillen vanwege het continu verplaatsen van patiënten. Het ziekenhuis bereidt zich op alles voor, zo ligt het draaiboek voor een opnamestop klaar. Het verloop van deze week is cruciaal: "De aantallen moeten fors gaan afnemen."
- Crisismanager Ellerieke Veenendaal (Meander Medisch Centrum Amersfoort) zegt dat situatie 'echt anders' is dan in maart. "Toen werd de reguliere zorg ook stilgelegd, waardoor specialisten voor coronapatiënten konden zorgen." Nu is het balanceren – 'wikken en wegen'. In maart werd het ziekenhuis overspoeld met attenties, nu moet het ziekenhuis zelf zorgen voor een opsteker en deelt Veenendaal samen met collega-managers soep uit aan het personeel.
- Herman Nieuwenhuis van de huisartsenpost in Klaaswaal zegt dat er nu meer uitval van personeel is in huisartsenpraktijken dan tijdens de eerste golf. Vorige week meldde op een dag vijf van de 24 doktersassistenten in de Hoeksche Waard zich ziek. De uitval onder personeel van huisartsenpraktijken is organisatorisch een hele uitdaging en legt extra druk op de huisartsen die wel werken. Waarom er zoveel uitval is? "Wat ook meespeelt misschien: in de eerste coronagolf heeft iedereen in de zorg keihard gewerkt, zonder echt een goede teug adem te halen, moeten ze nu weer extra inzet leveren bij de tweede golf. Het is zwaar." Ook het (tijdelijk) sluiten van de SEH's legt druk bij de huisartsen: "Bij een sluiting van de SEH moeten huisartsen proberen een plek te vinden voor hun patiënten in andere ziekenhuizen. Dat kost allemaal veel tijd. Maar je merkt ketenbreed de gevolgen van zo'n sluiting. Ook ambulances zijn langer weg omdat ze ritten buiten de regio moeten doen. Het is lastig, maar we moeten het met elkaar doen."
- Volgens SP-Kamerlid Henk van Gerven toont de huidige situatie het belang aan van het opbouwen en versterken van de SEH's in ziekenhuizen. Hij wil weten waarom het ministerie van VWS de hulppost in het Beatrixziekenhuis in Gorinchem wil opheffen. Vooral omdat dit ziekenhuis volgens het ministerie van groot belang is als plek voor acute verloskunde.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- Vooruitlopend op het advies later deze maand van de Gezondheidsraad over wie er voorrang krijgt bij de inenting tegen corona, pleit D66 alvast voor leraren die in de eerste groep moeten zitten. Welke keuzes de Gezondheidsraad gaat maken, is nog onduidelijk. Maar een Amerikaans adviesorgaan bepleit een uitrol in fasen: eerst zorgverleners en

kwetsbare ouderen en zieken. Daarna leraren, medewerkers van scholen en andere mensen in 'kritische beroepen', zoals de penitentiaire inrichtingen. D66 wil dat leraren in Nederland straks wél helemaal vooraan komen te staan voor een prik. Kamerlid Paul van Meenen: "Zij lopen veel risico's. Daarnaast moet het onderwijs doorgaan. We hebben eerder dit jaar gezien hoe het ging toen er geen fysiek onderwijs was. De nabijheid van een leraar is voor veel kinderen cruciaal."

- Burgemeester Ahmed Aboutaleb van Rotterdam en voorzitter van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond pleit voor meer steun voor ondernemers, mochten er extra maatregelen in zijn regio komen. Ook roept hij Rotterdammers op om vol te houden: "Help mee, geef niet op, dan hebben we samen perspectief op een mooie kerst."

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Via de social mediakanalen van minister De Jonge geeft men aan de maatregelen steeds moeilijker te begrijpen. Men vindt het moeilijk om de maatregelen aan zichzelf of aan hun kinderen uit te leggen. Bijvoorbeeld: twee mensen thuis ontvangen is prima, maar je mag niet met je visite buiten gaan wandelen, terwijl het buiten veel veiliger is.
- Via de social mediakanalen van VWS maakt men opmerkingen over de CoronaMelder. De app blijkt toch niet anoniem, volgens sommigen. Ook vindt men dat er een sneltest beschikbaar moet komen naar aanleiding van een melding van de app. Ook zegt men dat werkgevers het gebruik van de app afraden, omdat werkgevers bang zijn voor ziekteverzuim.
- Hoogleraar microbiologie Hans Zaaijer van het Amsterdam UMC en bloedbank Sanquin is niet optimistisch over 'een gezellige winter'. "Deze dagen zie ik nog wel mensen genieten in het Vondelpark. Maar we zullen de komende maanden toch vaker binnen zijn en dicht op elkaar zitten. Dat zorgt waarschijnlijk ook voor een hogere overdracht van het virus. Zo kan de pandemie blijven opflakkeren. Zolang er geen vaccin is, en dat zal wel tot in 2021 duren, moeten we het hebben van ons eigen gedrag. Afstand houden dus, weinig mensen zien en helemaal geen grote groepen thuis uitnodigen. Ik voorzie een ongezellige winter. Met kleine kerstdinertjes. En zeker geen grote oud en nieuw-feesten."
- Ira Helsloot, hoogleraar besturen en veiligheid aan de Radboud Universiteit, roept op om terughoudend te zijn met een tijdelijk vuurwerkverbod vanwege de pandemie. "Ik weet niet of het democratisch gezien een goed idee is om de publieke zorg over corona te gebruiken om een versnelling te forceren." Het argument van de overbelasting in de zorg, snijdt volgens Helsloot geen hout. "Het aantal slachtoffers neemt al jaren af en de vuurwerktraditie zorgt zeker niet voor een topbelasting in de ziekenhuizen."

De zorgsector reageert op de persconferentie van gisteren

- **Diederik Gommers** noemt bij Op1 de strengere maatregelen "echt een tegenvaller. Maar het is echt nog nodig." Gommers zegt dat er nog te veel onzeker is, daarom is hij 'blij' dat er vandaag extra maatregelen zijn gekomen. Er zijn plannen gemaakt om beter voorbereid te zijn op de tweede golf, maar dat gaat volgens Gommers 'heel moeizaam'. Het grote aantal patiënten dat op de gewone verpleegafdelingen ligt kost meer arbeidskrachten, is moeilijker voor de verpleegkundige, daardoor is er op de IC minder personeel, dus is het moeilijk om op te schalen. In sommige gebieden valt het personeel uit en heeft het personeel last van stress. Deze maatregelen zijn, volgen Gommers, om te voorkomen dat we eind november richting het maximum van de capaciteit gaan. Dan komen we bij 'die gruwelijke' code zwart, "en daar willen we gewoon niet komen."
- **Ernst Kuipers** bij Jinek: "Ik vind het ontzettend verdedigbaar om voor een regio als Rijnmond of Zuid-Holland Zuid om daar aanvullende maatregelen voor te nemen, zoals een avondklok. [...] De besmettingen zijn daar zes keer hoger als in Groningen." Hij zegt verder dat het in de zorg nu echt 'schipperen' is. Er moet nu al hulp van het leger en Rode Kruis gevraagd worden. Kuipers zegt dat mensen zich moeten realiseren dat als iemand in hun omgeving ernstig ziek is, de zorg daarvoor vaak niet geleverd kan worden. Zo zijn er de afgelopen dagen in het Erasmus MC geen openhartoperaties uitgevoerd. "Dat zijn geen zaken die je heel lang kunt uitstellen." Deze zware maatregelen kunnen ervoor zorgen dat de besmettingen een 'duw' naar beneden krijgen. Daardoor kun je daarna hopelijk weer sneller versoepelen. Kuipers zegt tot slot: "we zijn zo ver door die grenswaarden heen, dat je echt moet zoeken - 'schrappen' - naar maatregelen voordat je weer zo ver gaat en bijvoorbeeld scholen sluit."
- **Bestuursvoorzitter Peter van der Meer (Albert Schweitzer ziekenhuis Dordrecht)** pleit voor een volledige lockdown. "Het is echt extreem druk in onze regio." Van der Meer vindt dat de samenleving zich weinig van de maatregelen aantrekt, daarom is hij voor korte maar hevige maatregelen. "Een aantal weken lockdown met perspectief erna. [...] Wij zorgen dat patiënten zo snel mogelijk getest, behandeld en naar huis of overgeplaatst worden. Help ons dan als bij ons het water over de schoenen loopt."
- **Zorgassistent Anja Vendrig (Dijklander Ziekenhuis Purmerend, en moeder van BN'er Britt Dekker)** voelt zich gesteund door 'held' Gommers en De Jonge. Tijdens de persconferentie sprak De Jonge duidelijk uit dat de druk op de zorg enorm is. Gezondheidszorg is volgens haar het 'allerbelangrijkste'. Dan blijf je toch oproepen om de maatregelen na te leven.

Burgemeesters en veiligheidsregio's reageren op de persconferentie van gisteren

- **Hubert Bruls** is geen voorstander van extra regionale maatregelen. "Wij staan als veiligheidsregio's in principe voor de lijn dat je zoveel mogelijk dezelfde maatregelen in het hele land wil hebben", zegt Bruls in het NOS Radio 1 Journaal. "We hebben ervaring met verschillen in de regionale aanpak in augustus en september. Als je eerlijk bent, was dat qua duidelijkheid naar burgers geen succes." Bruls verwacht dat extra regionale maatregelen niet altijd effect zullen hebben: "Als je bijvoorbeeld in Rotterdam de detailhandel dichtdoet, gaan de mensen die willen shoppen wellicht naar Den Haag en andere plaatsen. Kortom: is het land wel groot genoeg om dat soort forse regionale verschillen te maken?" Ook een avondklok behoort tot de mogelijkheden. Bruls hoopt dat het niet zover komt: "Dat is een hele dramatische maatregel

waarvan je eigenlijk hoopt dat we die niet nodig zullen hebben." Vandaag overleggen de veiligheidsregio's Rotterdam-Rijnmond, Zuid-Holland-Zuid en Twente over eventuele extra regionale maatregelen

- "Wat moet, dat moet", zegt **burgemeester Ahmed Aboutaleb en voorzitter van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond** over de volledige lockdown die dreigt voor de Rotterdamse regio. In dat geval worden winkels en scholen gesloten. "Ik hoop dat het niet nodig is. Maar kijkend naar het middelbare onderwijs is er een reden om die mogelijk te sluiten. Veel besmettingen zijn gerelateerd aan scholen." Volgens Aboutaleb is zo'n lockdown ingrijpend voor de Rotterdamse regio. De burgemeester hoopt dat Rotterdammers hun gedrag 'nog eens evalueren' en zegt: "Een volledige lockdown is nog erger dan nu, met heel weinig pret. Ons collectieve gedrag heeft ons gebracht waar we nu zijn." Daarnaast richt Aboutaleb woorden van steun aan alle Rotterdammers. Hij wil de mensen in zijn stad een hart onder de riem steken en spreekt zijn 'ongelooflijke dank en bewondering' uit voor het zorgpersoneel.
- **Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid** laat in een reactie weten dat de mogelijke regionale lockdown 'ook voor ons nieuws is'. "Dit stond niet op de routekaart die eerder werd aangekondigd. Het wordt wel spannend, want we zijn wel één van de regio's met de hoogste besmettingen, dus die moeten wel echt omlaag." De woordvoerder weet niet van concrete plannen om met nieuwe regionale maatregelen te komen, "maar dat kan morgen na overleg weer anders zijn".
- **Burgemeester van Dordrecht Wouter Kolff en voorzitter van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid**: "Het was mij al bekend dat het in de regio slechter gaat en dat het aantal besmettingen minder snel daalt. Toch hebben wij als veiligheidsregio besloten om het nog even aan te kijken." Als de komende dagen niet de daling laat zien die nodig is, zullen er in de loop van volgende week extra maatregelen volgen. Er wordt dan een avondklok ingesteld. "Die gaat dan om tien uur 's avonds in en geldt tot vier uur in de nacht", zegt Kolff. De tweede maatregel is het sluiten van alle winkels, behalve supermarkten. Als laatste zouden de middelbare scholen sluiten. "Zo ver willen we niet gaan."

Getroffen 'VWS-sectoren' reageren op de persconferentie van gisteren

- "De zwembaden in Nederland zagen een tijdelijke sluiting totaal niet aankomen", zegt Guust Jutte van de **Koninklijke Nederlands Zwembond** en lid van de corona zwemsturgroep. "Tijdens de maatregelen in maart hadden we een uitzonderingspositie, ook omdat het virus afgebroken wordt in zwembad. Er zijn voldoende wereldwijde onderzoeken waaruit blijkt dat chloor corona afbreekt. Onder water is bijna de veiligste plek waar je kunt zijn." Jutte heeft een dubbel gevoel bij de maatregelen. "Laten we voorstellen dat we met z'n allen de nodige offers moeten brengen om dit virus te verslaan. Als dit daaraan bijdraagt, moeten we dat doen", beschrijft Jutte zijn gevoel. "Maar de gevolgen zijn enorm voor mensen die dagelijks zwemmen, zoals bejaarden die zich fit houden met baantjes zwemmen, tot en met de zwemlessen die van groot belang zijn in zo'n waterrijk land. Daarnaast krijgt ook het verenigingsleven een knauw."
- **Sportscholen** zijn blij dat ze de komende twee weken open mogen blijven, maar hebben nog wel vragen over de regels rondom groepslessen. Dat zegt Ronald Wouters, voorzitter van branchevereniging NL Actief. "We zijn positief met de erkenning van de overheid dat we een belangrijke rol spelen om mensen fit en vitaal te houden, zeker in coronatijd. Dat we mensen weerstand kunnen bieden tegen het virus", zegt Wouters. "Wel vinden we het enigszins tegenvallen dat groepslessen in ieder geval twee weken niet mogelijk zijn." Wouters vraagt zich af wat de overwegingen daarbij zijn, aangezien er "zoveel diversiteit in aanbod van trainingsvormen is". En: "Geen groepslessen, maar je kunt wel met dertig individuen met apparatuur in een ruimte trainen. Wat een groepsles is, moeten ze dus nog even duidelijk maken."
- **Buurthuizen** maken zich zorgen. "We waren sinds drie weken al gedeeltelijk gesloten", vertelt Mieke Kuipers, plaatsvervangend directeur van buurtcentrum De Mussen in de Schilderswijk in Den Haag. De stad heeft een hoog aantal besmettingen, met name in de Schilderswijk en de wijk Transvaal. Kuipers: "Een lockdown is voor mensen in de Schilderswijk ingrijpend. De huizen zijn klein, en de gezinnen vaak groot. Het werkloosheidscijfer in deze wijk is hoog en als mensen gedwongen thuis moeten zitten en geen dagbesteding hebben, dan kunnen de muren op je afkomen. "Nu we dichtgaan, kunnen bewoners in een isolement raken."

Overige getroffen sectoren

- **De Club van Elf** (de belangenvereniging met 23 dagattractieparken waaronder de Efteling, Artis en Madurodam) houdt hoop in de traditioneel drukke maand december weer open te zijn. Directeur Kees Klesman: "Het is belangrijk dat we nu stappen zetten. Dus nu een harde klap zodat we richting de kerstperiode weer open kunnen."
- **De Vereniging van Openbare Bibliotheken** baalt dat het geen uitzonderingspositie heeft gekregen. "Bibliotheken vervullen een rol in het voorkomen van een sociaal isolement bij mensen", zegt directeur Anton Kok. "Het is jammer dat het kabinet dat niet zo ziet." De branchevereniging begrip voor de strengere regels. "Als er zich één branche goed aan de anderhalvemetermaatregel houdt, dan zijn wij het wel. Aan de andere kant begrijpen we de extra maatregelen. De druk op de zorg neemt toe. Het motto is 'alle kleine beetjes helpen', geen enkele branche wordt gespaard."
- **De theatersector** zegt de maatregelen te begrijpen met het oog op het verlichten van de zorg. De Vereniging Vrije Theater Producenten zegt echter ook dat theaters veilige plekken zijn gebleken, met geen enkele besmetting afgelopen maanden. "De komende maanden kunnen juist die plekken mensen helpen om op een veilige wijze te ontspannen en de moed erin te houden", zegt voorzitter Boris van der Ham.
- **Musea** hebben begrip voor de keuze van een tweeweekse sluiting. "Wat het zwaarst is, moet het zwaarst wegen, en dat is de belasting in de zorg terugdringen. Daarmee hebben we er begrip voor dat musea twee weken moeten sluiten", zegt Mirjam Moll van de Museumvereniging. "Wel zijn we blij dat het een overzichtelijk periode is. Het is een goed vooruitzicht dat we daarna weer teruggaan naar de huidige maatregelen, waarbij we natuurlijk hopen snel nog verder af te kunnen schalen naar niveau 'waakzaam', waarin veel meer mogelijk is."

Vakbonden en belangenpartijen reageren op de persconferentie van gisteren

- **Vakbond FNV** noemt de verlengde sluiting van de horeca tot in december "niet onverwacht maar wel zorgelijk". Volgens de vakbond voelt de sluiting onterecht en wordt er een groot offer gevraagd van de sector, terwijl het aantal besmettingen afneemt. Bestuurder Edwin Vlek: "Laten we in vredesnaam hopen dat de vandaag bekendgemaakte aanvullende maatregelen de hamerslag zijn om het virus succesvol in te dammen. Voor ons is het allerbelangrijkst dat de horeca de deuren zo snel mogelijk weer kan openen. Alle inspanningen moeten daarop gericht zijn."
- **Werkgeversorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland** snappen dat het verlichten van de druk op de zorg op dit moment het belangrijkste is voor het kabinet, maar de maatregelen zijn "een hard gelag voor nog meer ondernemers". Om die reden pleiten de werkgevers voor het aanpassen van de steunregelingen om nieuwe groepen ondernemers te steunen. Daarnaast moet de regering volgens VNO-NCW en MKB-Nederland "vooruitkijken en weer perspectief bieden aan ondernemers en samenleving". De organisaties pleiten onder meer voor slimme praktijkproeven om te kijken hoe de horeca na de lockdown weer gasten kan ontvangen. Dat kan helpen bij het opstellen van een "mee-ademend maatregelenpakket" dat onderdeel kan worden van de routekaart van het kabinet.
- **Branchevereniging voor non-foodwinkels INretail** roept winkeliers en klanten op zich goed aan de regels te houden zodat kan worden voorkomen dat winkels moeten sluiten. "De detailhandel doet er ook alles aan om te zorgen dat kopen veilig kan, met de 1,5 meter, maximale klantenaantallen, handgel en ontsmettingsmiddelen en mondkapjes."
- **Vakbonden voor politie en boa's** stellen dat het handhaven van de nieuwe groepsmaat van maximaal twee personen 'lastig' of zelfs 'onmogelijk' is. "We zijn met maar een paar man op 17 miljoen Nederlanders", zegt Richard Gerrits van de vakbond BOA ACP. "In onze ogen is dit niet te handhaven." Gerrit van de Kamp van de politievakbond ACP zegt: "Het kabinet gaat er denk ik vanuit dat 95 procent van de mensen zich eraan houdt, maar of dat zo is moeten we gaan zien. Als 1 procent zich er niet aan houdt, moet je ook mensen hebben om dat te kunnen waarnemen en boetes uit te delen." Voor zowel de politie als boa's geldt dat de bezetting 'zorgelijk krap' wordt.

Journalisten reageren op de persconferentie van gisteren

- **Politiek-verslaggever Fons Lambie (RTL)**: "Het is alles bij elkaar toch een stevig pakket aan maatregelen. Een stevig pakket waar je de afgelopen dagen in Den Haag ook hoog oplopende discussies zijn gevoerd. Ook vanmiddag was er nog een bewindspersoon achter de schermen die echt boos, teleurgesteld was dat zoveel locaties moeten sluiten. Maar zoals premier Rutte vanavond zei, het moet."
- **Politiek-verslaggever Ron Fresen (NOS)**: "We horen dat er al vergevorderde voorbereidingen zijn voor het invoeren van zo'n avondklok. Het zou dan gaan van 22.00 uur 's avonds tot 04.00 uur 's nachts niet de straat op. Maar er zitten natuurlijk ook veel haken en ogen aan. Grondwettelijke, de rechten. Je mag iemand maar zomaar beperken om de straat op te gaan. En natuurlijk ook de praktische kant. Want er zijn altijd uitzonderingen en hoe handhaaf je dan mensen die wel of niet op straat mogen."
- **Politiek-verslaggever Wilma Borgman** bij Met het Oog op Morgen: "Nou, ik vond het heel opmerkelijk hoe eerlijk Rutte was vanavond over het verschil van mening in het kabinet, want daar was al van alles over naar buiten gekomen dat daar ministers tegenover elkaar staan, waarbij de ene kant dan zegt 'we moet echt veel harder ingrijpen, want deze zomer hebben we te lang gewacht en daardoor kon het virus om zich heen grijpen, nu meer doen dus', zegt bijvoorbeeld De Jonge en zegt ook minister Van Ark. En aan de andere kant staan de drie W's, zoals Rutte ze steeds noemt, die wijzen dan vooral op de economische gevolgen en dat leidt tot stevige discussies, zei Rutte." Over een mogelijk vuurwerkverbod zegt Borgman: "Ja de burgemeesters willen zo'n verbod, de zorg vraagt er om, de politie en de boa's al ver voordat corona kwam en dus moet het kabinet nu binnen twee weken duidelijk maken of zo'n tijdelijk vuurwerkverbod de zorg zal helpen. Ik durf wel te voorspellen dat het antwoord daarop 'ja' zal zijn en dat het dus gaat gebeuren, of de VVD het er nou mee eens is of niet."
- **Politiek-verslaggever voor Nieuwsuur Arjan Noorlander**: "Het is er heftig aan toegegaan. En ja, het is inderdaad een compromis, omdat volgens een deel van het kabinet, vooral onder aanvoering van minister Hugo de Jonge het idee bestaat dat het belangrijkste nieuws van vandaag eigenlijk niet die dalende besmettingscijfers in heel Nederland zijn, het belangrijkste nieuws van vandaag is eigenlijk dat hardnekkige probleem in die paar regio's waar het aantal nieuwe besmettingen alleen maar verder stijgt in die R dus dik boven de 1 ligt, zoals in Rotterdam en in Twente. En dus waren zij er eigenlijk vandaag al voor om veel stevigere maatregelen te nemen, veel meer een lockdown. [...] Nou een deel van het kabinet vond dat nog veel te snel en veel te ver gaan en hoopt dat het met de huidige maatregelen wel werkt en dus kwam er compromis. Een compromis om een aantal landelijke maatregelen te nemen die niet zo ver gaan als een deel van het kabinet wil, maar wel met de hele nadrukkelijke waarschuwing dat als binnen een paar dagen het in die probleemgebieden niet beter wordt dat die mensen daar echt rekening moeten houden met een lockdown."

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Opiniepeilingen

- 80% van de Nederlanders vindt het terecht dat het kabinet met nieuwe maatregelen komt. Een aantal respondenten pleit zelfs voor een totale lockdown, meldt Hart van Nederland op basis van een peiling. Uit datzelfde onderzoek komt naar voren dat 17% het niet eens is met de strengere maatregelen. Ondanks de zware maatregelen zijn de meeste Nederlanders nog steeds positief. Ruim 70% van de respondenten zegt de maatregelen vol te houden, ook al duurt het lang. Bijna 24% geeft juist aan 'helemaal klaar' te zijn met de coronamaatregelen en lijkt het niet lang meer vol te houden. De onderzoekers stellen verder dat ruim 60% van de Nederlanders vertrouwen heeft in het beleid.